

Kerk zijn in de toekomst

Kleverskerke 2019

Hoe bereiken we de tweede en derde generatie?

Projectplan 2018 - 2019 Evaluatie
Rosemarie Havinga en Paula de Nooijer

Inhoud

Procesbeschrijving en evaluatie	3
Inleiding	3
Doelstellingen	3
1. Gezinskerk	4
1.1 Startfase Gezinskerk:.....	4
1.2 Leerervaringen Gezinskerk (Feedback)	5
1.3 Resultaten Gezinskerk:	7
2. Feed-forward en uitdagingen.....	8
2.1 De gezinskerk voor alle leeftijden is een uitdaging: vooral de leeftijd 12 jaar en ouder vergt meer aandacht.	9
2.2 De kerkenraad én gemeente zijn geïnformeerd, hebben zichzelf geïnformeerd.	10
2.3 Visie op “hoe bereiken we de tweede en derde generatie” verder ontwikkelen; zo mogelijk onder begeleiding van deskundigen (subsidie voor gebruiken en aanvragen)	
2.3.1 Vernieuwingen / projecten.....	10
2.3.3. Gespreksgroep.....	11
2.3.4. Cursus aanbod PKN.....	11
2.3.5. Kleine subsidies (blijven) aanvragen:.....	12
3. Toekomstige uitdagingen in het algemeen t.a.v. ons hoofddoel.....	12
De balans en vragen ?	13
Bijlage 1 Financiële bijlage toevoegen subsidie uitgaven e.a.....	15
Bijlage 2 Nieuwe ideeën	15
2.1 “Inspiratie-doorloop”:.....	15
3.2 TOP 2000 dienst organiseren?	16

Procesbeschrijving en evaluatie

Inleiding

Het is 9 november 2018 dat, na een ontmoeting met dertigers en veertigers, onder de noemer “Meet en Explore”, een en ander in gang is gezet in onze gemeente. Het idee om actief het contact te zoeken met de tweede en derde generatie kwam voort uit o.a. gesprekken in de gespreksgroep, destijds ‘Back to Basics’.¹

Deze inspirerende ontmoeting heeft geleid tot een brainstorm ‘Kerk voor gezin’ op 10 november 2018, ingestuurd naar de kerkenraad en kindernevendienst. In dezelfde maand is deze brainstorm verder uitgewerkt tot een ‘project’, met uitgewerkte doelstellingen, mede te gebruiken voor een subsidieaanvraag (ingestuurd op 28 november 2018). Dit werd positief ontvangen door de kerkenraad en er is voortvarend mee aan de slag gegaan; met name praktisch: materialen en middelen, te denken aan folder, website, mededelingen, techniek en internet.

Op 1 januari 2019 ging de Gezinskerk al van start!

In deze procesbeschrijving wordt uitgebreid teruggekeken naar de doelstellingen en de afgelopen start van met name één onderdeel uit het project, namelijk de Gezinskerk. Ook de leerervaringen staan vermeld evenals de resultaten ten aanzien van materialen en middelen. Er is ook ruimte voor reflectie en kritisch kijken naar ons handelen. Het document is ook bedoeld als inhoudelijke verantwoording voor de projectgelden.

Er zijn meer kerken bezig binnen de PKN met kijken naar de 2^e en 3^e generatie. Om hen te bereiken is meer nodig dan een enkel ontwerp. Vandaar de brede doelstelling in het project.

Een artikel van deze maand september 2019 op de site van de PKN van K. Posthumus met een pakkende kop: *“Het eigen geloof van ouders en opvoeders wordt steeds belangrijker”*. Samengevat: er is een kracht in het evangelie, ten diepste niet afhankelijk van ons maar we weten ook dat we niet zonder kerk, ouders, christelijke organisaties kunnen. De complexiteit van geloofsoverdracht neemt in onze tijd toe (anders dan vroeger). Het is belangrijk de verbinding tussen de generaties actief te zoeken.

Weten we als kerkenraad en/of gemeente, hoe we het ‘kerk-zijn’ verschillend beleven, soms verschillende doelstellingen hebben? Weten we, hoe we uitnodigend en aantrekkelijk kunnen zijn en blijven, hoe we elkaar kunnen aanvullen als generaties in één gemeente? Ofwel weten we wat onze visie op de toekomst is?

Doelstellingen

Het hoofddoel is opgedeeld in twee subdoelen, zodat we stapsgewijs kunnen werken.

De laatste reactie van een gezin, dat ik meenam naar een dienst afgelopen augustus '19 was:

“Zo hee wat veel oude mensen, er zijn bijna geen kinderen of lui van onze leeftijd (30-35 jaar). Dit gaat niet goed joh, doen jullie daar wel wat aan?”

---

¹ Back to Basics is een bezinningsgroep die gehoor geeft aan de oproep van de PKN beschreven in het beleidsrapport ‘Kerk 2025’ op initiatief van de kerkenraad 2016/2017 Kleverskerke

Hoofddoel:

De kerk bereikt de tweede en derde generatie met de blijde en bevrijdende boodschap: het evangelie voor een hoopvolle toekomst. (óók van de kerk).

Doelstelling 1:

Het bieden van geloofsoopvoeding aan kinderen, en bieden van ondersteuning bij de geloofsoopvoeding aan de ouders/opa's/oma's/verzorgers.

Doelstelling 2:

Het bieden van een moment met elkaar; geloof beleven en genieten (quality time). Ouder met de kinderen maar ook ouders met ouders.

1. Gezinskerk

We hebben 1 ontwerp opgezet en uitgevoerd, namelijk 'de Gezinskerk'. Hier hebben we stappen in gemaakt en leerervaringen opgedaan.

1.1 Startfase Gezinskerk:

- Januari 2019 zijn we van start gegaan met de gezinsdienst. Tijdens de dienst in januari waren we met tien kinderen en vijf ouders. We hadden een duidelijk thema: "Bouw je huis op de rots"; het Bijbelverhaal uit Math. 7 vers 24 tot 27. Ook de activiteiten hadden allemaal te maken met een goed fundament hebben en een goed huis maken. We hadden een gevarieerd aanbod aan spel en knutselmogelijkheden voor ouders en kinderen. Iedereen koos iets, dat bij hem/haar paste.
- Februari was het thema 'niet opgeven' naar het Bijbelgedeelte Lucas 5 vers 1-11, 'de wonderbare visvangst'. We hebben vissen gezaagd met een figuurzaag en vissen gemaakt met een magneet die je echt kon opvissen. In februari waren we ook weer met een grote groep van 13 kinderen en 6 ouders. Ook hebben we met elkaar gezongen en gebeden; de mensen zijn enthousiast.
- Maart ging uit 1 Koningen over Salomo; tijdens deze dienst ging het over bidden (het was ook biddag) en de wens van de koning; wijsheid. Het verhaal hebben we op een interactieve manier proberen te brengen waarbij ouders en kinderen een keuze moesten maken over de afloop van het verhaal. We hebben creatief de zaden gezaaid ...biddag voor gewas en arbeid. Er waren 4 ouders en 14 kinderen
- Palm Pasen 14 April. We hebben het verhaal van Jezus en de discipelen gelezen over de intocht te Jeruzalem. Iedereen dacht: 'Nu wordt Hij vast koning!' Er waren 12 kinderen en 8 volwassenen (en 4 leiding), dus een grote club! We hebben een Palm Pasen-stok gemaakt en daarmee een stukje door het dorp gelopen.
- Mei: de gezinskerk liep heel goed vandaag en dat is fijn om te delen; ook via het kerkblad is dit gedeeld met de gemeente. We hadden een recordaantal mensen, terwijl een paar 'vaste deelnemers' er niet waren. We hadden 16 kinderen en 8 ouders en 3 leiding. We zijn God dankbaar voor deze morgen en tellen onze zegeningen. Verschillende activiteiten uitgevoerd. We hebben de ouders vooraf gevraagd babyfoto's aan te leveren, die we vervolgens in de dienst verwerkt hebben. In en om de kerk hebben kinderen zich laten fotograferen (prachtige foto's). Het was Moederdag en toch was de opkomst groot. Voor de oudere kinderen (12+) een kruiswoordpuzzel met kennisvragen over de Bijbel...bleek goed te vallen bij deze leeftijdsklasse.

- Juni was laatste dienst voor de zomerstop. Thema Vader- Zoon en Geest; wat minder bezoekers maar een fijne dienst met het nieuwe scherm.

1.2 Leerervaringen Gezinskerk (Feedback)

- Het is belangrijk data (jaarplanning) van tevoren te plannen en vrij te geven; deze data kunnen als eerste in de agenda's!
- De WhatsApp groep is noodzakelijk voor korte berichten of een lied vast oefenen. Werkt goed. Oudere kinderen persoonlijk uitnodigen en vragen om vriendinnetje mee te nemen werkt ook goed. Moeten we misschien meer doen!
- Voorbereiding is belangrijk; inhoud en werkvorm goed afstemmen op deelnemers.
- In de voorbereiding de gemeente meenemen: 'Gebed om zegen' tijdens de dienst vragen in de week voorafgaand aan de bijeenkomst van de gezinskerk. Hieraan ontbreekt het bij 'de afkondiging': de zondag ervoor wordt de gezinsdienst niet vermeld. De kerkenraad vragen dit wel te doen.
- Nadat de kerkenraad werd gemaïld over de ervaringen van de gezinskerk, werd er door de kerkenraad een stuk in het kerkblad geplaatst. Dat gaf weer reacties in het voorbijgaan naar de medewerkers van de gezinskerk. *Gezinskerk en kerkenraad: meer contact/informeren.*
- Fotocollage met een korte indruk in de kerk; geeft meer communicatie onderling in de gemeente en laat aan kerkenraad en gemeenteleden zien, wat de gezinskerk doet.
- Uitnodigend zijn naar vriendjes en vriendinnetjes; er komen kinderen van buiten de gemeente mee.
- Leeftijd zegt niet alles. Waar wij denken 'sluit dit wel aan', blijkt na persoonlijke evaluatie met de oudere kinderen: ze vinden het leuk, vermaken zich goed.
- Het zaaltje is soms noodzakelijk, maar voelde niet als 'kerk'; de kinderen willen graag in de 'grote kerk'. Inmiddels werkt dat ook prettiger, we zijn met veel.
- Er komen ook kinderen mee van buiten de gemeente; door mond op mondreclame
- De tijd van een uur is te kort we hebben ongeveer van 11.15 tot 12.45 nodig.

- Mededeling en/of collecte kan evt. naar voren in het programma; concentratie of spanningsboog is verdwenen na het knutselen.
  - Het is belangrijk om een 'verteller' te hebben, die de dienst aan elkaar praat en twee leden voor de technische ondersteuning en hand- en spandiensten bij knutselen, uitdelen, drinken etc.
  - De materialen en middelen die we aanschaffen moeten kunnen functioneren in zowel het zaaltje als de kerk. Het wifi-sigitaal kan evt. worden versterkt. Inmiddels is dit geregeld.
  - Het contact met 'het dorp' Kleverskerke is zo gemaakt: de boer heeft bijvoorbeeld de lammetjes laten zien en voeden tijdens de dienst met het thema "de Goede herder". Er is ook een dorpsbewoonster, die bijvoorbeeld kinder-workshops wil verzorgen etc.
- Korte halfjaar enquête gehouden onder de gezinnen: vijf, (100%) hebben gereageerd.

Uitkomst van enquête:

1. Invulling/uitvoering dienst:
Goed tot Uitstekend
2. Aansluiten bij de behoeften van de gezinnen:
Goed tot Uitstekend
3. Hoe belangrijk is de gezinskerk voor jullie als gezin 1-5 sterren (niet tot heel belangrijk):
Scores: 4 en 5 sterren.
4. Welke tips heb je voor ons?
-liever niet op Moederdag (was wel onze dag met meeste bezoekers)
-af en toe een dienst meer laten aansluiten op 12 jaar (nu vaak voor de kleintjes)
5. Is er iets wat je zelf zou willen doen?
Aanbod tot ondersteuning in de taakuitvoering, maar verder niet.

Gezinskerk PKN 2019-2020
Waardenvol leven
Geloofs-(op)voeding
Samen genieten

Voor gezinnen met jonge kinderen
 Van 11.15 tot 12.15
 Wanneer er één schap over de dam is....

INVESTEREN IN ELKAAR
IEDEREEN HOORT ERBIJ!

Doag allemaal,
 Dit jaar zijn we van start gegaan met de Gezinskerk in Kleverskerke. We hebben nu twee diensten gehad in januari en februari en dat liep heel goed.
 Tijdens de dienst in februari waren we met tien kinderen en vijf ouders, het was de eerste dienst dus we vonden het best spannend!
 We hadden een duidelijk thema; bouw je huis op de rots, het bijbel verhaal uit Mat 7 vers 24 tot 27. Ook de activiteiten hadden allemaal te maken met een goed fundament hebben en een goed huis maken

Simon en Andreas

Maar Jezus roept 'hey, volg je mij'

In januari waren we met 10 kinderen en 5 ouders. In februari waren we ook weer met een grote groep van 13 kinderen en 6 ouders.
 In februari hadden we het thema 'niet oppgeven' naar het bijbel gedeelte Lucas 5 vers 1-11, de wonderbare visvangst. We hebben vissen gemaakt met een figuurzaag en vissen gemaakt met een magneet die je echt kon optuizen. Terminatie. Je moest wel gelukkig hebben want het was een heel werk en de vissen vangen een hele kunst. Ook hebben we elkaar gezongen en gebeden en noden alles weer netjes opgeruimd. Het was heel gezellig!

Ze gaan met Hem mee

Gezinsdienst 6 januari 2019 in Kleverskerke was start gegaan
 Thema 'samen kerk' zijn, verwerkt voor de kinderen met het verhaal: 'Bouw je huis op de rots'

Er werd geschilderd op een steen uit het Voerse meer en nog veel meer.

Het was heel gezellig, we hebben geluisterd, gezongen, gebeden, en van alles gedaan. Een groot succes voor jong en oud!

Wil je ook eens meedoen? Dat mag hoor! Gaar voor meer informatie 'PKN Kleverskerke' en kijk op de site.

10 februari is de 2e gezinsdienst, het begint om 11.15 en duurt tot 12.15.

We hebben activiteiten gedaan afgestemd op de leeftijd of wensen: Bouwen met lego, de meest mooie huizen met spel 'Jenga' liet ons grinnelen en lachen, zou de toren blijven staan?

Dank U wel dat U steeds weer zorgt voor mij.

De volgende keer is 17 maart! Iedereen is welkom, sameniden is niet nodig. Ook u mag eens komen kijken en meedoen hoor!

Het is heel fijn om zo met elkaar kerk te vieren en gezellig bezig te zijn. Daar zijn we dankbaar voor!

Na de zomervakantie hebben we de draad weer opgepakt (er is zijn even geen aantallen meer bijgehouden we hadden weer goede opkomsten) :

- 25 augustus “doe je best “ met een speurtocht door het Bomenbos, we hadden heerlijk weer en een flinke opkomst
- 22 september de vertelling van de rijke rentmeester, met behulp van eigen gemaakte filmpjes wordt e.e.a. uitgelegd. De verwerking ‘teken jezelf’ en we zijn allemaal verbonden door een ketting van mensen
- Oktober : het verhaal van Jacob en Ezau, voor linzensoep verkoop je je geboorte recht, maar hoe smaakt dat dan linzensoep? Er was een volle pan die was bijna helemaal leeg na afloop. We hebben in groepjes het spel gespeeld “waar of niet waar” hoe goed kan jij “liegen “ jong en oud het was verrassend!
- 17 november De rijke boer , die maar bleef stapelen en morgen ging genieten tot dat .. Het was ook de laatste zondag van het kerkelijk jaar waarin we stil hebben gestaan bij de mensen die overleden zijn , de dood heeft niet het laatste woord, van dood materiaal (gedroogde bladeren) knutselen we een licht van hoop en planten bolletjes “nieuw leven, Kinderen hebben een aantal plantjes en lichtjes weg gebracht naar mensen die verdrietig zijn.
- 21 december kerst: we hadden een bomvolle kerk, met veel mensen uit Kleverskerke en Arnemuiden, waarschijnlijk door de kleurige advertenties in ‘t Erremuenaertje. Uiteraard ging het om het kerstverhaal. We hadden een poppenkastspeler uit het dorp en maakte we samen muziek, veel mensen bleven koffie drinken na afloop, het was een onvergetelijke dienst

1.3 Resultaten Gezinskerk:

Februari 2019:

- ✓ Er is een jeugdouderling aangesteld, na 1 maand proeftijd gezinskerk. Deze is bevestigd, met een zegen, als officieel aanspreekpunt ‘gezinnen en jeugd’.
- ✓ Er is een vaste kerngroep ontstaan van de tweede en derde generatie, die de gezinskerk voorbereidt, uitvoert en plant naar eigen inzichten.
- ✓ De kerkenraad ondersteunt de subsidieaanvraag en is actief in het regelen van materialen en middelen (internet en digitaal scherm) ten dienste van de gezinskerk.

Maart 2019

- ✓ Er is Wifi in de kerk aangelegd (Internet en TV, bij Zeelandnet)
Kosten aanleg: (Financiële bijlage)
Kosten abonnement: (Financiële bijlage)
Kosten laptop en verbinden met scherm: (Financiële bijlage)
- ✓ Maart '19: afspraak over materiaal en middelen loopt
- ✓ Juni: digitaal scherm met standaard is er, werkt perfect, de laatste dienst alles gebruikt.
- ✓ Mei '19: recordaantal deelnemers in dienst, veroorzaakt door vrienden van reguliere deelnemers, die geïnteresseerd zijn in deze kerkgemeenschap, familie en toeristen. Er is een financiële verantwoording opgesteld van het eerste half jaar.
- ✓ De gezinskerkdiensten worden ook na de zomer goed bezocht, kinderen nemen af en toe vriendjes en logees mee. Met kerst beleven we een hoogtepunt met heel veel bezoekers

We maken **reclame** voor de diensten op de website en Facebookpagina van de kerk, via een folder, het kerkblad, collages van diensten, tentoongesteld in de kerk en niet te vergeten via mond op mondreclame door vooral de deelnemers.

Bekijken op: <https://www.powtoon.com/c/dgcsAXrKQrs/1/m>

2. Feed-forward en uitdagingen

De tweede helft van het jaar gaan we verder met de uitwerking van de doelstellingen 1 en 2 (noodzaak verlengen subsidie-looptijd)

Het hoofddoel "De kerk bereikt de tweede en derde generatie" ter investering in de toekomst en het bestendigen van de kerkelijke gemeente, begint ermee, dat de kerkenraad en de gemeente zijn betrokken.

Doelstelling 1: "Het bieden van geloofsopvoeding aan kinderen en de daarbij behorende ondersteuning naar ouders, verzorgers en andere familieleden" is iets, dat nog in de kinderschoenen staat.

De ouderzijn enthousiast er ontstaat wel gesprek tussen door maar echt geloofsopvoeding in de tijd dat de kinderen knutselen , dat komt niet van de grond naar onze beleving hebben mensen er geen behoefte aan, ze maken onderling contact en de kinderen leren elkaar kennen en waarderen.

Doelstelling 2: "Het bieden van momenten, tijd met elkaar in geloofsbeleving" hebben we middels de gezinsdiensten, bezinningsgroep, bijbelcursus draaiend maar mag groeien richting tweede en derde generatie.

Het bereiken van deze doelstellingen brengt de volgende vragen mee:

2.1 De gezinskerk voor alle leeftijden is een uitdaging: vooral de leeftijd 12 jaar en ouder vergt meer aandacht.

Vragen:

Kan dat binnen deze dienst of is er nog een ontwerp nodig naast de Gezinskerk?

Wat zou dit dan kunnen zijn?

Moeten we voor deze doelgroep meer bezig gaan met doelstelling 1: geloofsondersteuning?

- bijvoorbeeld zoals vroeger catechisatie maar in een andere gewenste vorm?
- een nieuwe stijl introduceren? Bijvoorbeeld meer gebruik maken van digitale middelen, social media, ontwikkeling van app, website; voorbereidend op de gezinskerk of als verwerking.
- jonge mensen een gemeenteweekend – / gemeentedag een aansluitend programma aanbieden?
- communicatie: We zouden ook actiever kunnen zijn via het huis aan huis blad 't 'Aeremunearkje'. Het als evenement van de week aanmelden bij Omroep Zeeland!

Tweede half jaar:

Oudere kinderen vragen we soms een rol te vervullen in de dienst, helpen of mee doen. Met Kerst heeft de oudste de zegen uitgesproken. We proberen te variëren in opdrachten, niet iedereen houdt van knutselen dus spel element, woordpuzzels ed. moeten wel worden ingebracht.

De inzet van de app , werkt voor de oudere doelgroep wel goed, er komt respons op bv de vraag "waar zullen we voor bidden "

Het is wel een blijvend punt van aandacht

Visie vragen vanuit o.a de raad van kerken:

1. Kunnen we meer de samenwerking zoeken met elkaar als kerken? Er is veel aanbod, er zijn veel ideeën, maar dit lijkt 'not done' om met elkaar te delen. In de Nieuwe kerk is men bijv. gestart met "met je kind op schoot dienst"; dit lijkt vergelijkbaar met wat wij doen; maar waarom doen we geen dingen samen?

Dit is ingebracht bij de Raad van Kerken in 2020. Er wordt nagedacht over de inzet van sociale media zodat er meer kruisbestuiving ontstaat

2. De Middelburgse kerken lijken hun eigen gebied af te bakenen: waarom ? Het gaat erom dat mensen zich op hun plek voelen en de ontmoeting met het geloof zoeken; waar dat dan is, doet er toch niet toe; er is toch maar één doel? Deze vraag/denkwijze kan ook nog meer op microniveau besproken worden Gezinskerk en volwassenen-kerk: wat is ons doel?

Dit is ook ingebracht bij de Raad van Kerken, dit ligt gevoelig, kleinere gemeente als de Doopsgezinden onderschrijven het belang van samenwerking, de grotere gemeente in Middelburg maken pas op de plaats zo lijkt het. Communicatie en ontsluiten van de informatie naar elkaar kan hierbij helpen. In 2020 is contact gezocht met Veere, en heeft Veere aangeboden om deel te nemen aan de fakkeloptocht. In 2020 willen we de samenwerking met andere meer op gaan zoeken, samen komen we verder.

Subsidie: de reeds lopende aanvraag zal in verband met deze verdere ontwikkelingen qua doorlooptijd verlengd moeten worden. Dat is inmiddels gedaan.

De rest-subsidie dient gebruikt te worden voor deze ontwikkelingen.

Vraag aan de kerkenraad : Hoeveel rest subsidie is er nog?

2.2 De kerkenraad én gemeente zijn geïnformeerd, hebben zichzelf geïnformeerd.

Bij iets nieuws geldt: *informer*en leidt tot *communiceren*, leidt tot *participeren*. (*communiceren is een inhoudelijk gesprek met elkaar hebben over dat waar jij je over geïnformeerd hebt, niet alleen eenzijdig roepen; dat doe ik wel/niet of daar zie ik iets/niks in. Participatie is meer dan 'regelen' van zaken*)

Vragen:

- Wat hebben wij vanuit de gezinskerk niet gedaan om duidelijk te maken, dat iedereen welkom is? De week voorafgaand zouden we nog in de dienst mensen kunnen vertellen, wat we doen en aangeven: u bent welkom; slaap uit en schuif aan! We zouden misschien ook bij een thema gemeenteleden kunnen betrekken!

In 2020 hebben we middels onze digitale bijdragen veel mensen kunnen bereiken. In de kerstdienst waren er ook veel gemeenteleden, het is goed om de verbinding te hebben.

- Wat weerhoudt de kerkenraadsleden of gemeenteleden ervan om de dienst met ons mee te komen vieren en meebeleven? (Dit is: jezelf informeren, de verbinding actief zoeken)
- Kan je wel echt *communiceren* met elkaar over de toekomst van de kerk, wanneer je geen voorstelling hebt van wat er bijv. in de gezinskerk gebeurt of wat zich afspeelt in het land ten aanzien van het betrekken van de tweede of derde generatie enz?

In de discussie met de kerkenraad voelt het soms alsof wij elkaars concurrenten zijn. In de gemeente raadpleging van januari kwam vanuit de gemeente naar voren dat we een aanvulling op elkaar zijn, er valt wat te kiezen.

- Welke behoefte is er vanuit de bezoeker van de gezinskerk richting meer verbinding met de 'gewone kerk'? Is die behoefte er überhaupt? Hoe kunnen we dat onderzoeken?

Bij de activiteiten als een startdag moeten we de verbinding zien te zoeken. We zullen dit in 2020 nader onderzoeken.

Wat belangrijk is voor de gezinskerk is dat er regelmaat is: eenmaal per maand b.v. aan het begin van de maand, de loop moet erin blijven. Bij het bepalen van data moet hier wel rekening mee worden gehouden, wij hebben een bepaald patroon.

- Wordt het ontwikkelen van toekomstbestendigheid voor de tweede en derde generatie beschouwd als gezamenlijk doel voor én kerkenraad én gemeente? Of is dit uitbesteed aan een paar mensen?

Hierin zijn we kwetsbaar, we werken de diensten nu met drie mensen uit. Dit zou verbreed moeten worden en kan eventueel opgedeeld worden in inhoud en technische ondersteuning

2.3 Visie op "hoe bereiken we de tweede en derde generatie" verder ontwikkelen; zo mogelijk onder begeleiding van deskundigen (subsidie voor gebruiken en aanvragen)

2.3.1 Vernieuwingen / projecten

Er zijn in deze gemeente al een jaar of vijf vernieuwing - projecten geweest zoals:

- 'Wind of change diensten' (start 2014 ds.v Baardewijk)
- 'Back to basic' groep (loopt vanaf 2016) verder als "Goed gesprek" (tot nu 2020).

- Start Dorp-kerk activiteit; culturele avond 3 mei 2019; voor kerk en dorp, poging monumentendag samen doen (mislukt)
- Gezinskerk start 2019 (vergelijkbaar met Kliederkerk Kerk 2025)

2.3.3. Gespreksgroep

Wat doen we met de gespreksgroep 'Het goede gesprek', gestart destijds als 'Back to basics' groep (rond PKN uitgave 'Back to basics' van Sake Stoffels en Nynke Dijkstra-Algra) met een duidelijke visie en missie n.a.v. het PKN visierrapport 'Waar een Woord is, is een weg, over Kerk naar 2025'.

Vragen: (reeds bij de kerkenraad aangegeven)

Wat wil de kerkenraad hiermee het komende jaar? Is er een opdracht?

Wie heeft er uit de kerkenraad interesse om mee te doen in de gespreksgroep 'Het goede gesprek'? (Marty stopt; er zit dan niemand van de kerkenraad meer in)

Er zijn nu vier jaar voorbij, waarin we steeds met ongeveer tien leden nagedacht en gesproken hebben over de kerk en de toekomst van de kerk (informereren en communiceren) Inmiddels pakt de synode een en ander praktisch op in de nieuwe nota: 'van U is de toekomst'. <https://www.protestantsekerk.nl/nieuws/synode-schaart-zich-achter-nieuwe-visienota-van-u-is-de-toekomst/>

Het zou tijd kunnen zijn om de groep voort te zetten in een 'werkgroep', die organiseert, bedenkt ... 'Participatiegroep'.

Vraag: *Is het een probleem wanneer deze gespreksgroep a.h.w. voor gaat lopen op de kerkenraad in het denken en spreken over de missie en visie van de kerk?*

De genoemde vragen zijn daarom uitgezet richting kerkenraad.

Voorbeelden voor een werkgroep/ 'participatiegroep':

- thema-avond of scholing over communicatie: inzet sociale media, Snapchat, Instagram enz
- professioneel promo filmpje maken en op YouTube zetten ???
- een scholing "bereiken 2^e of 3^e generatie", organiseren en volgen uit PKN aanbod?
- thema avond: hoe omgaan met euthanasie, voltooid leven discussie
- 'sing in' achtig iets, kerk 2000 organiseren
- vlot trekken dorpskerk-beweging
- Concert voor een goed doel
- Escape room make voor jongere vakantiegangers en onze 12-jarigen
- Gebedsavond
- Nieuwe vorm van samenzijn; geen vesper, geen kerkdienst maar ....

2.3.4. Cursus aanbod PKN.

Welke hulp of begeleiding hebben we als gemeente, jeugdwerk, ambtsdragers nodig om verder te groeien richting de toekomst?

Greep uit het aanbod:

- Back to basics: waarderende gemeenteontwikkeling
"In de kerk houden we graag vast aan het bestaande. Willen we graag alles wat we doen, blijven doen. Wanneer u als gemeente een koerswijziging wilt of u hiertoe gedwongen ziet, is het belangrijk om te starten bij de essentiële vraag: Waarom doen we wat we doen? Wat is de essentie van ons gemeente-zijn? Als u deze vraag kunt beantwoorden kunt u vrij richting kiezen vanuit geloof."

- Richting kiezen vanuit geloof (gemeente)

“Of je nu 5 of 50 jongeren in het jeugdwerk hebt. Hoe geeft u vorm aan het jeugdwerk zodat u dat goed kunt doen? Een verschil maken in de levens van kinderen en jongeren, dat is dé uitdaging in het jeugdwerk. In de kerk kijken we vaak naar welke activiteiten we organiseren en hoe we dat doen. Maar veel essentiëler is de vraag: Waarom doen we deze dingen? Wat is de essentie van ons jeugdwerk? Met deze training ontdekt u hoe u richting kunt kiezen vanuit geloof.”

In 2019 hebben twee mensen van de gezinskerk zich ingeschreven voor een cursus.

2.3.5. Kleine subsidies (blijven) aanvragen:

Bijv. missionair idee: voor vernieuwende missionaire projecten die een werkgroep kan oppakken t.b.v. de tweede en derde generatie

Citaat: *‘Goed missionair idee? Vraag subsidie aan!’*

Op het gebied van Missionair Werk bestaat de mogelijkheid om kleine subsidies (van € 250,- tot maximaal € 2500,-) te ontvangen.

De subsidie is bij uitstek bedoeld voor vernieuwende missionaire projecten van en voor plaatselijke gemeenten die zo'n project niet of niet geheel zelf kunnen bekostigen. Gemeenten kunnen per (missionair) project eenmalig een beroep doen op deze subsidie.

Vernieuwende projecten

Met ‘vernieuwend’ wordt bedoeld dat er in het project uitdrukkelijk naar gestreefd wordt om ter plaatse nieuwe doelgroepen te bereiken die niet of niet meer in de kerk komen. En als we het hebben over ‘van en voor plaatselijke gemeenten’ staat ons niet alleen voor ogen om veelbelovend missionair werk mede mogelijk te maken, ook willen we andere gemeenten wijzen op de missionaire kans die aan de orde is. Het gaat dus ook om ‘overdraagbaarheid’: de ene gemeente brengt de andere op ideeën.’

Bron: <https://www.protestantsekerk.nl/vraag-subsidie-aan/>

Vraag aan de kerkenraad : wordt dit opgepakt ? moeten wij meedenken meeschrijven

3. Toekomstige uitdagingen in het algemeen t.a.v. ons hoofddoel

“De kerk bereikt de tweede en derde generatie met de blijde en bevrijdende boodschap: het evangelie voor een hoopvolle toekomst (ook van de kerk)”

De huidige ontwikkelingen in Nederland kerkelijk gezien, de start van Back to Basics, mozaïek van kerkplekken, beweging dorpskerken waarbij de blik meer van binnen naar buiten zou moeten gaan, vraagt ook van ons in Kleverskerke een inspanning. Maar er ligt ook een kans om de tweede en derde generatie te betrekken:

Citaat:

*“In Nederland komt een heuse beweging van dorpskerken op gang. Kerken in kleine kernen krijgen toekomst, wanneer zij hun blik naar buiten richten en zich verbinden met wat er in hun dorp speelt. “In een samenleving die zo gefragmentariseerd is, vormen kerken **een plek om samen te komen. Dat is uniek...**”*

Religieus dorpsleven is breder dan kerkelijk dorpsleven.

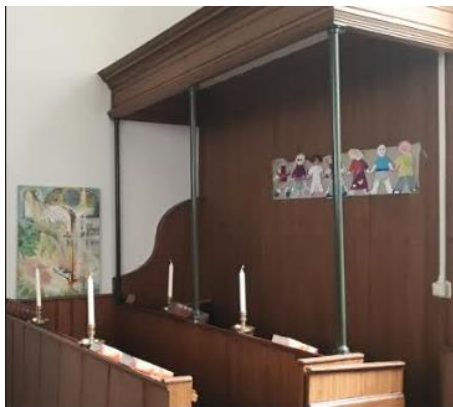
Kijk naar de herdenking op 4 mei, die vaak plaatsvindt in de kerk. Wat vervolgens plaatsvindt, raakt aan alle kanten het wezen van kerk en geloof. De burgemeester houdt een speech over vrijheid, die resoneert op de preek van de zondag daarvoor. Kinderen dragen zelfgeschreven gedichten voor, die sterk op gebeden lijken....”

Bron: https://www.protestantsekerk.nl/verdieping/dorpskerken-hebben-goud-in-handen/?utm_source=nieuwsbrief_protestantse_kerk&utm_medium=nieuwsbrief

Voor de gezinsdienst van mei was hier een aanvraag voorsubsidie ingediend, deze was toegekend maar vanwege Coronamaatregelen niet ten uitvoer gebracht

In onze subsidieaanvraag bij “*Toelichting op de vernieuwing; noodzaak techniek*” hebben we het volgende gezegd:

“Als kerk zijn we uitnodigend naar het dorp, de omgeving en toeristen. Dit jaar zijn wij ook begonnen de kerk meer open te stellen voor activiteiten zoals een ‘Zeeuwse avond’, een optreden of concerten, vergaderingen van de dorpsvereniging in de kerk etc. Dit levert een gevoel van samenhang op, samen zorgen voor de kerk in het dorp. Techniek is dan onmisbaar.”

De balans en vragen ?

Wat is nu onze missie en opdracht vanuit Gods woord en hoe gaan we die in deze tijd uitvoeren? Wat is ons doel? Hebben we allemaal hetzelfde doel voor ogen? Het lijkt erop, dat dit soms niet zo is, dat we dit niet duidelijk hebben. Er ontstaat een gevoel van concurrentie of verlies, bijvoorbeeld, als er leden de gezinskerk bezoeken in plaats van de ‘gewone kerk’.

Kunnen we elkaar vinden als verschillende generaties gemeenteleden, als kerkenraadsleden en als (PKN) kerken in de omgeving Middelburg?

We spreken en werken nu soms langs elkaar heen of apart van elkaar. We hebben allen het beste voor met ‘de kerk’, maar elk op eigen wijze en vanuit de eigen ideeën over ‘kerk-zijn’. Kunnen we actief de samenwerking gaan zoeken? Dit punt wordt meegenomen en ingebracht in de Raad van Kerken

De generatiekloof is er.. Deze generatiekloof wordt, zoals geciteerd, snel steeds groter. Wie denkt, dat dit gat te dichten is of zelfs te keren is, begrijpt niet hoe snel de ontwikkelingen

gaan. Dit heeft alles te maken met 'het overbrengen van de blijde boodschap' en het kunnen ontvangen ervan. De jonge generaties leren en beleven op andere manier en via andere kanalen dan de oudere generaties. Ook hier ligt een vraag om begeleiding zoals: (promo) filmpjes maken, maar ook; hoe kunnen we elkaar blijven vinden? Zie de eerste missionaire trendrede: "Kerk als inspirerend voorbeeld in tijden van verandering"

<https://www.protestantsekerk.nl/nieuws/eerste-missionaire-trendrede-kerk-als-inspirerend-voorbeeld-in-tijd-van-verandering/>

In 2020 hebben we veel bezoekers gehad op onze site, is dit voldoende of moeten we nog actiever communiceren? We maken nu elke maand een stukje voor het kerkblad, kunnen daar bv ook foto's in worden geplaatst? Van tijd tot tijd sluiten we een A4tje in met de activiteiten in.

De gezinskerk is een mooie start en een prachtig voorbeeld van samenwerkende generaties, maar er kan nog meer zie de voorbeelden hieronder. Het is goed de kerk open te stellen en mensen te trekken.

Voor 2020:

De Corona beperkende maatregelen, hebben er voor gezorgd dat we elkaar digitaal ontmoeten, appen en Teams vergadering de filmpjes op de sites maken dit laagdrempelig. De vraag is hoe we verder gaan na de vakantie. De ontmoeting staat centraal als dat kan en mag, maar de digitale component is belangrijk. Mensen kunnen wanneer het hun uitkomt kijken en opdrachten uitvoeren, linkjes delen met familie en vrienden, en dat is het uiteindelijk doel: delen in het geloof. Hoe we verder gaan, en met wie we de verbinding zoeken, dat gaan we nog verder uitwerken, maar dat we verder gaan is duidelijk, wij zijn enthousiast en krijgen energie van de ontmoeting.

M. Kamp

Bijlage 1 Financiële bijlage toevoegen subsidie uitgaven e.a

		saldo over uit 2018			298,00
jan tm mei	onkosten gezinsdienst		156,84		
juni tm dec	onkosten gezinskerk		542,86		
	totaal kosten gezinskerk			699,7	
5-2-2019	xenos		2,98		
mrt	biddag		18,86		
14-4-2019	schaapje dopen		8,95		
8-6-2019	pipos materiaal pinksteren		9,95		
				40,74	
december	afscheid Thijs Batels		10		
	liedboek tim		25		
			35	35	
	totaal uitgaven			775,44	-775,44
	Voorgesloten uit eigen middelen				-477,44

De onderbouwing van de uitgaven van de onkosten van de gezinskerkdiensten is apart bijgehouden en kan desgewenst apart worden aangeleverd.

Bijlage 2 Nieuwe ideeën

2.1 “Inspiratie-doorloop”:

Doorloop: op het digitale scherm ppt ingesproken die doorloopt gedurende 30 minuten voor mensen die tijdens de 30 min in de kerk komen (deur staat open).

Doel:

Als weekstarter of maand starter: 19.00 tot 19.30 Zondagavond (of tijdens een jaarthema)

Doelgroep: 12 – 50 jaar (beetje moderne muziek)

Tijd max 30 minuten (monumentendag een 15 min.* doorloop)

Techniek: doorloop, (bijna) zelfsturend en digitaal op grote scherm

Vaste ingrediënten: rust en gedenken, begroeten/ontmoeten, gebed, inspiratie adhv een thema, stilte, gebed, zingen, zegen.

Wie maakt de doorloop?

Bijv. de groep ‘een goed gesprek’; 1x per maand moet lukken.

Proefversie maken om een idee te krijgen hoe zoiets eruit zou kunnen zien.

In te zetten als “doorloop” tijdens een monumentendag als de kerk open is en er toch iemand in de kerk is. Kinderen knutselen nav bijbel verhaal en ouders zijn in de kerk.

Inhoud voor ouders/volwassenen: Geschiedenis van de kerk, blijde boodschap/evangelie kort, een lied én adopteer een stoel voor een jaar of geef een gift, boeken kijken enz.

Trekken van ouders met kids...doet beetje denken aan de schooldag/bondsday van vroeger...maar dan leuker en van deze tijd. Het is leuker als er meer te doen is in het dorp tijdens monumentendag...ook de boer betrekken. Gezinskerk betrekken etc. Daar komen kids voor!

Een 'doorloop' kan ook bij een jaarthema; mensen komen naar de kerk met kerst, wat als ze ook komen met Pasen of Pinksteren...kerk open, vrije toegang, dan moet er iets te doen zijn voor de 2^e en 3^e generatie! Maar wat dan?

3.2 TOP 2000 dienst organiseren?

<https://www.protestantsekerk.nl/ideeenbank/top2000-kerkdienst/>